અંજામે ઊલફત

ઉર્ફે

હુમાયુંન નાસીર.

નાટક ચાર બાબકા.

વાસ્તે ગિરોહે વિકટોરીયા નાટકકે,

તસ્નીફ કિયા

મરહૂમ મુનશી માહમુદમીયા મુતખલ્લુસ

બ રોનકને

ઓર

ચોથી વખત છાપકે ઇજહાર કીયા વાસ્તે ખાસો આમકે

માલેકાંને

ગિરોહે વિકટોરીયા નાટકકે હુકમસે,

દી. લખમીદાસ ઓર કું'ને

જબાને ઊર્દૂ બ હર્ફ ગુજરાતી-

મુંબઈ,

ફોર્ટ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ.

ફોર્ટ ગનબો સ્ટ્રીટ- નંબર ૧ મો, મહેતા બીલ્ડીંગ.

ગણપતરાવ રામાજીએ છાપા હય.

કીંમત છે આને.

જાંહાંદારશાહ........ ....મુલ્કે હલબકા પાદશાહ.
વજીર............ ....જાંહાંદારશાહકા
હુમાયુંન.. ....પીસરે જાંહાંદારશાહ.
નાસીર ....પીસરે વજીરે હલબ.

નેહેરઅફરોજ......... ....હલબકી વજીરજાદી, બાઅદ હુમાયુંનકી મઅશુક.
મેહેરઅંગેજ... ....નાસીરકી મઅશુક.

કોતવાલ ....મુલ્કે તાતારકા.

દરબારી—ચોબદાર--દરબાન—ખીજમતગાર---ચોર-જલ્લાદ
હમ્માલ—સહેલીયે—રાગીશગરેં—વગેરા

મુકામ

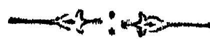
મુલ્કે હલબો શેહરે તાતાર

અંજમે ઊલફત.

ઊર્દુ

હુમાયુંન-નાસીર

બાબ પહેલા—પરદા પહેલા.

મહેલ.

[શાહજાદે હુમાયુંન ઔર વઝીરજાદે નાસીરકા નશીસ્તગાહ, દોનોકા બએઠ કર કરનાં આપસમે વફાદારીકી રસ્મે રાહ.]

કૌંસીયા—ગઝલ.—તુઝકો ગએરોંસે ન મીલનાં.—તર્જ.

નાસીર——બાગે આલમકે ગુલોંસે દીલ લગાના ખુબ હએ.
ઈનદલીબે બેનવાકા રહે. તરાંના ખુબ હએ.—બાગે.
જીનેજી તો સંગ હો ઔર બાઅદ મુરદન રોવે સાત.
ઉસકે ખાતીર જાંનભી જાએ તો જાનાં ખુબ હએ.—બાગે.
બે મોહબ્બત આદમી જાને નહીં દુન્યાં વ દીન.
મુર્ગે-દીલકા દાંમે ઉલફતમે ફસાંના ખુબ હએ.—બાગે.
જો કે દાંનેશમંદ હો ઔર દોસ્તી જાને નહીં.
એસી આકેલસે તો ઉલફતકા દીવાંના ખુબ હએ.—બાગે.
રંગસે જીસ ગુલકે રંગા રંગકે ગુલ હએ નમુંદ.
ગુલશને દીલમે ઉસી ગુલકા ખીલાનાં ખુબ હએ.—બાગે.

અ બી આ ત.

હુમાયુંન—હૈરાંન હું યા મુઝકો ગ્જલ તુને સુનાં કર,
કીસ ગુલકો રખે દીલમે ભલા અપને ખીલા કર ?

નાસીર—શાહજાદે મ્હે મતલબકે તુ અબ ગોર જરા કર,
ને શીકુ ખુદા દેવે તો તુ ઈસ્કે ખુદા કર.
રખ ઉસકી મોહબ્બતકો બકા, સબકી ફનાં કર.
જો યાર વફાદાર હુએ, તુ ઉસ્સે વફા કર.

હુમાયુંન—કહેનેસે તેરે હોતા હુએ સાબીત મ્હે ઈશારા
ઈનસાંન કરે દોસ્તીસે સબકે કીનારા,
ઈનસાંનકી ઉલફતભી ગોયા ઈસ્કે ખુદા હુએ,
ક્યા દોસ્તીકા ફઅલ તેરે હુકમે બુરા હુએ ?

નાસીર—દો રાસ્તે ઈનસાંનકી ઉલફતમે હુએ આફીલ.
શએતાની હુએ એક, દુસરા રાહમાની સલાસીલ.
શએતાંની વ્હો હુએ, જીસકી હુએ ઉલફતમે બુરાઈ.
રાહમાંની વ્હો હુએ, દોસ્તકો રાહ નેક દીખાઈ,
નેકી પ ચલે જો, વ્હો વફાદાર હુવે હુએ.
ઓર હો ગએ જો બેવફા, વ્હો ખ્વાર હુવે હુએ,
ખાલીકસા કોઈ યાર વફાદાર નહીં હુએ,
કોઈ બેવફા ઈનસાંસા ગુનાહગાર નહી. હુએ.

ઝીંઝોટી—ગજલ.—સુનીયો જરા બ ગુફતગુ—તર્જ.

હુમાયુંન—દરીયાએ શીકમે બશર—ગોતા લગાવેગા અગર
ઉસકો મીલેંગેદો ગોહર—નેકીકા એક બદી દીગર.
નેકી બદીમે જંગ હુએ—દુન્યાકા યેહી રંગ હુએ.
નેકોકે નેકી સંગ હુએ—બદકો બદીકા ઢંગ હુએ.
અશરાફસે ખતા નહીં—કરનેકા વ્હો જફા નહીં.
કમજાતસે વફા નહીં.—ઉસકેસા નાસજા નહીં.
બાગે જેહાંમે બા વફા—હોગા શીગુફતા ગુલસા,
કમજાદસે હોં કબ અતા—ઉસ પ ગુમાં હુએ ખારકા.

હુરે હએ કોઈ અપના રબ—પૈસેકી હએ કીસે તલબ.
ગર્દીશ હએ ચર્ખકી અજબ દીન હએ કભી, કભી હએ શબ

જીલા-ઝ-ઝોટી—લાવની.—ભલાજી મેરે મબપનકા રમના.—તર્જ

નાસીર——તેરેસા દોસ્ત અએ પ્યારે, તેરેસા દોસ્ત અએ પ્યારે,
પાવું નહીં ઘર ઢુંડ ફીરૂં મએં આલમમે સારે-તેરેસા.
કરૂં બુલબુલસા મએ નાલાં,
બાગે જેહાંમે બેશક તું લાસાની ગુલે લાલા,
તું હએ મહતાબ, મએં હું હાલા,
તું હએ વફાકા યાર ખઝાના ઉસ પર મએં કાલા,
મએં રખતું દીલમે તુઝે આરે.—પાવું નહીં.

અ બી યા ત.

અબ હએ અર્ઝ મેરી અએ આલી જનાબ,
તું ચખે વફાકા તો હએ આફતાબ;
મગર જીસ તરહાસે મીલે અપને દીલ,
ઉસી તરહાસે મીલે અપને દીલ,
વ લેકીન નીહાયત રહે મુશ્કીલ હએ બાત,
કાંહાં નેકઝાત ઔર કાંહાં બદસીફાત.

હુમાયુંન—મુશ્ફેક નાસીર હોતા હએ કયું જાનકે અંજાન,
ઘર હએ મેરા ગર બદન, તો તેરા ઘર હએ જાંન,
વાલીદ મેરે જાંનતે હએ તુઝકો નુરુલ અએંન,
ઓર સમઝતે હએ પીદર તેરે અપના મુઝકો ચએન.
મુનતઝીર તું મત રખ મુઝકો આબ અએ નેકજાન,
કર બયાં જો કુચ્છ કે તેરે મતલબકી હએ બાત.

નાસીર——માઝીમ હએ મેરે દીલકી તુઝકો બાત સુનાવું યાર,
અપના મુઝે તુ સમઝે તો મએં કયું હું બેગાનેવાર.
શાદી તો તેરી હોવેગીહી અએ મહે-તાબાન,
પર હો બહેનશે મેરી તો હો મેરે પર એહસાન.

હુમાયુંન—ઇતનેકે લીયે ઐસી કીઇ તકરીર અએ મુશફેક,
જા મુઝકો કુબુલ હએ તેરી હમશીર અએ મુશફેક.

ઇસ બાતકા મએં દેતા હું લે કૌલભી તું તુઝકો.
[એકાએક હાત પકડ કર કૌલ દેના
હુમાયુંનકા નાસીરકો.]
મંઝુર સીવા ઉસકે નહીં ઔર હએ મુઝકો.

નાસીર—અએ દોસ્ત નહીં કૌલકી યું કરના શીતાબી,
બે સોચેકે હર બાતકી હોતી હએ ખરાબી,
તુને તો દીયા કૌલ, ન કરે શાહા જો મંઝુર ?
તો વાઅદા—શીકંન નામ જમાનેમે હો મશહુર.

હુમાયુંન—હએ બાત તેરી રાસ્ત, યાંહાં મએંને ખતા કીઇ,
પર કૌલસે અપને નહીં ફીરનેકા જરાભી.

નાસીર—કેસા ન ફીરેગા, ન કરે શાહા જો મંઝુર ?
ઇસ કૌલપે શાહાજાદે નહીં હોના તું મગરૂર.

હુમાયુંન—મંઝુર પીદર મેરા કરે, યા કે ન મંઝુર,
પર વાઅદા ખીલાફી નહીં ઇસ બંદેકા દસ્તુર.
મએ શાહાસે માંગુંગા મઆફી એહે ખતાકી
પર લુંગા રજા પહેલે, એહે વાઅદેકે વફાકી.

નાસીર—ક્યા હર્જ હએ, ગર વાઅદા નહીં મેરા વફા હો ?
વોહો કાંમ ન કર જીસસે તેરા બાપ ખફા. હો.

હુમાયુંન—વાઅદેકે લીયે જાંનભી ગર જાવે તો બેહતર,
વાઅદોંકે વફાદારકા હો જાવું મએં અફસર.

જીલા—કુમરી.—સજન મુખડા બતલા જારે.—તર્જ.

નાસીર—દોસ્ત નાહી જીદ તું કર પ્યારે,
અપને પીતાકોહી રખીયો રાજી.—નાહી.
તેરા બચન સો મેરા બચંન હએ,
અપનેસે આપહી વાઅદા—શીકંન હએ,
જાંન હુમાયુંન, નાસીર તન હએ,
નાંહી ગએરકો બચંન હારે.—દોસ્ત.

મજકુરે તર્જ.

હુમાયુંન—સમઝ અહદ ઠાલુ બન્નાકારે,
બોલા "અલસ્તો બે રબ્બે કુમ જો"—અહદ.

કોલસેહી આદમકી બની કલ,
તુટ ગઈ કલ, બના વ્હો બેકલ,
બેકલ હુવા તો આઇ અજલ,
ન હું વાઅદા-શીકંન પ્યારે.—સમઝ.

[કોલપર ચુસ્ત રહેનાં હુમાયુંન સાદીકકા, ઔર બગલગીર કર કર જાનાં દોનો પારે મોતાશીકકા]

બાબ પહેલા—પરદા દુસરા

દરબાર.

[જહાંદારશાહકા મઅ દરબારીયોકે તખ્તપર જુલુસ ફરમાએ હુવે નજર આંના, ઔસાકે અદલ શાહીમે ગાના રાગીરાગરોંકા, ઔર પરેશાંન હાલસે ગમીન હોનાં હુમાયુંન નેક કારકા]

ઝીન્ઝોટી—ગઝલ.—વતન સેહમકા છોડકે—તર્ઝ.

રાગીરાગર—
નાશીરવાંસે બડકે હુવા તેરા નાંમ હઅે.
જો હક હઅે અદલકા વ્હો તેરેપર તમામ હઅે.—નાશીરવાંસે.
ગર શાહ સલફકે હોતે તો વ્હો તેરે અદલકી,
વલ્લાહ દાદ દેતે કયા ઇસમે કલાંમ હઅે.—નાશીરવાંસે.
કબ ઔરોંકા વ્હો પાસ કરે વકત અદલકે,
લેતા જો અપને બાપસેભી ઉન્તેકામ હઅે.—નાશીરવાંસે.
ઔરોંસે અફઝું ખ્વેશ તેરે તુઝસે ડરતે હઅેં,
ઇનસાફસે જો પુછો તો અદલ ઇસકા નાંમ હઅે.—નાશીરવાંસે.
બાઇસ તેરે તમામ જેહાંસે અઅે બાદશાહ,
જુલ્મો સીતમકા કીસ્સાહી મુતલક તમાંમ હઅે.—નાશીરવાંસે.

[હુમાયુંનકો દીલગીર દેખકર શાહાને હાલ દરીયાફત કરનાં]

ઝીલા—ઠુંમરી.—સાવરા મએંતો તુમી પર વારી,—તર્જ.

શાહ——કાહેકો પજ઼મુરદા દીલ હુએ પ્યારે.—કાહેકો.
કોનસી ચીજકી ખ્વાહીશ હુએ તુઝકો,
ફ઼રમાંનમે તોરે સારે. —કાહેકો.
ગમસે તોરે મએં હોતા હું બેકલ,
અએ મેરે • આંખોંકે તારે.—કાહેકો.

ખમાચ—ઠુંમરી.—દરસન બીન અખીયાં તરસ રહી.—તર્જ.

હુમાયુંન—તુમ પર નીત સદકે પીતા મએં રહું.—તુમ પર.
કરો હો કદર મેરી હદસે જ્યાદા,
દુખ દર્દ ફેર મએં કાહેકો સહું?—તુમ પર.
અએ મેરે વાલીદ, અએ મેરે કીબલા,
હુકમ જો હો તો એક અર્જ કહું.—તુમ પર.

બ એ ત,

શાહ——અએ નુરે ચશ્મ અર્જ બયાં અપની કર શીતાબ.
હર એક બાત કરતાં હું મએં તેરી મુસ્તેજાબ.

ક વ્વા લી યા ત.

હુમાયુંન—ગો કે ઉઠાતે નાજ હુએ પીસરકે પીદર સદા,
લેકીન રહે રજાએ પીદર પર પીસર સદા.
ગર મરજી હો તો નાસીરકી હમશીરસે પીદર,
આબાદ, શાદી કરકે કરૂં અપના ઘર સદા.

શાહ——રાજી તેરી રજા પર હું હરઆંન અએ પીસર,
કાલીબમે ઇસ પીદરકે હુએ તું જાંન અએ પીસર.
કઇ શાહાજાદીયોંકે તેરે વાસ્તે પયાંમ.
આએ હુએં ઇસમે કર લે તુઇ ધ્યાંન અએ પીસર.

દેશ—દાદરા.—જરા નએંનોંસે મએનાં મીલા,—તર્જ.

હુમાયુંન—સાચી બાત કહત હો પીતા, પીતારે, પર હો ગયા હું આજીજ.
કોલકો મએં કેસા રે તોડું.—સાચી.
મરત્ત મોહબ્બતમે હોકે દીયા કોલ,
ઉસસે મુંહ મએં કેસારે મોડું.—પીતારે.

અ બી યા ત.

શાહ——ક્યા ? મેરે પુછે બીન તુંને ઉસકો દીયા હએ કોલ ?
નાલાયકીકા તુને નીકાલા હએ જબતો ઢોલ.
શાદી વજીરજાદીસે હોગી તેરી નહી,
તુ ચાહાતા હએ ઉસકો, પ મરજી મેરી નહી.

હુમાયુંન—ખતા તો મએંને કીઈ, ઉમ્મીદ પર તુમસે અતાકી હએ.
અતા કીઇ હએ બુજોર્ગોને, જો ખુર્દોને ખતા કીઇ હએ,

શાહ——ખતાએ લાયકે બખશીશ, નહીં હએ તેરી નાલાયક
તું અપને કોલસે ઘો હાત, તો હું મએં તેરા શાયક.

હુમાયુંન—બનું વાઅદા-શીકંન કેસા, જરા ઈનસાફ કીજે તુમ.
હુવી જો આપસે તકસીર, ઇસેહી બખ્શ દીજે તુમ.

શાહ——કરે તકસીર જો કોઈ, સજા હએ ઉસકો સબકે પાસ,
ખતા પર વોહ કમર બાંધે, જો જીનેકી નરખ્ખે આસ

હુમાયુંન—અગરચે જાનભી જાવે, તો વાઅદા કેસા તોડું મએ?
નહીં તુમ સુનતે હો તો, આસ બસ જીનેકી છોડું મએ.

શાહ——મએ કહેતા હું જીયાદા ગત તું કર ઇસ બાબમે તકરીર
વગર ન હલ્ક પર તેરે અભી ફીર જાએગી શમશીર

હુમાયુંન—નહીં શમશીરકા ફીરના કુચ્છ એસી સખ્ત આફત હએ.
જો કુચ્છ વાઆદા ખીલાફી કીઈ, મેરે સર પર મુસીબત હએ.

શાહ——તું અપની જીદસે કયું તારાજ કરતા હએ હમારા, ઘર
નહીં જીદ છોડેગા તો તેરા કટવા ડાલુંગા મએં સર.

હુમાયુંન—વફા વાઆદા ન કરને દેતે હો તુમ, તો મ્હે હએ બેહતર.
છુપાવું શર્મસે મએં દોસ્તકે, મુંહ કબ્રકે અંદર.

શાહ——અએ જીદ્દી બેહયા લડકે, અએ નાફરમાન બદઅખ્તર,
અરે જલ્લાદ? જલ્દી કાટ લે ઇસ બેહયાકા સર,

[શમશીર બ કફ દાખીલ હોનાં જલ્લાદકા, ઔર
કતલ પર મુસતઇદ હોનાં હુમાયુંન નાશાદકા.]

ઝુલા—ઠુંમરી—માઅમુર હું શોખીસે શરારતસે ભરી હું—તર્જ.

હુમાયુંન—અએ માહાતાબે ચર્ખે રીયાસત, સલાંમ અલેક.
મીલ જાવુંગા બ રોજે કયામત, સલાંમ અલેક.
વાલીદ તુમે સલાંમ હુએ, માદર તુમે સલાંમ,
ફરજંદ તુમસે હોતા હુએ રૂખસત, સલાંમ અલેક.
લીલ્લાહ મુઝકો માદરે મન બક્ષ દો તમાંમ,
મેરે લીયે ઉઠાઈ જો જહેમત, સલાંમ અલેક.
ઘરકો સલાંમ હુએ મેરા, ઔર દરકોભી સલાંમ.
દુન્યાકોભી સલામ, રીયાસત, સલાંમ અલેક.
નાસીર રફીકો મેરે જાનેબસે અએ પીદર.
કહે દેનાં તુમને કરકે ઇનાયત, સલાંમ અલેક.
મેરે વતનકે સાહેબોં લો આખરી સલામ,
રખનાં મેરેપ તુમને શફકત. સલાંમ અલેક.
[ખંજર મારને ચાહાનાં હુંમાયુંનને અતવારકા.
ઔર આકર રોકનાં મેહેરઅફરોજને નાશીર
વફાદારકા.

બરહંસ—ઠુંમરી—એકરે જાંની મોરા તોરા જીવરા.—તર્જ.

નાસીર—અરે દાદગર હુએ ખતા મેરી સારી—અરે.
કરકે અરજ ઇસીતે કૌલ લીયા મએંને.
ફસકી હુએ મેરી બારી, રહે હુએ ખતા મેરી સારી.—અરે.
[ફેર દુબારા હુમાયુંનકા ખંજર મારને ચાહાના,
શાહકા ઉસકો કૌલપર સાબેત કદમ દેખ
કર અટકાનાં]

અ બી યા ત.

શાહ—ન મરને પ તૈયાર હો અએ પીસર,
અબસ તું ન ગમખ્વાર હો અએ પીસર.
તેરી આજમાઈશથી અએ નેક કાર,
કે હુએ કૌલપર કૈસા તું ઉતરતવાર.

૧૬૪૭

વલે અદલ પર ખુબ માઈલ હુએ તું,
વલી અહદ હોનેકે કાબીલ હુએ તું.
મુબારક તુઝે તેરી રહે ગુલ-એઝાર,

[દોનોકા હાત મીલા દેના.]

દોઆ હુએ યેહી મેરી લએબો નહાર.
મચે શાદીકી શેહેરમે ધુમ ધામ,
ખુશી અદના આલા કરે અબ તમામ.

[મેહેરઅફરોજ વઝીરઝાદીસે હુમાયુંનકી
શાદીકા હો જાના, ઔર રાંમીશગરોંકા
ફુલોંકા બધાવા કરતે હુવે નાંચો ગાના.]

જીલા કલ્યાંન—ઠુંમરી—મોતી મહેલકે બીચરે—તર્જ.
રામીરાગરે—

બાદે બાહરી આજરી, લાવે કલીયંન ચુંન ચુંન—બાદે.
બનરા બનીકા સુંદેરી સેહેરા, હોવે મુબારક આજરી.—લાવે.
બનરે બનીકા સેજકી રાત હુએ, સોયા શબે મેઅરાજરી.—લાવે.
શાદી મુબારક, બ્યાહ મુબારક, મુબારક નાશા રાજરી.—લાવે.

તમામ હુવા બાબ પહેલા.

બાબ દુસરા—પરદા પહેલા.

મહલ્લા.

[કંઇ ચોરોંકા મશવેરત કરતે હુવે દાખીલ હોનાં.]

જીલા—લાવની.—કહેતીરે અબલા સુનોંજી દીલ પર—તર્જ.

પહેલા ચોર—દીલસે સુનો તુમ યારો ઈસકા મએને કીયા જો ધ્યાંન.
હો પુરે ઇરસે સબ અરમાંન.
શાહજાદેકી શાદી હુવી કલ, રોશન હુએ ઇસકા મકાન,
કરં મએ એંસા વાંહાં તુફાંન.

દુસરા——ફરેબમે નહીં બેશક કોઈ તેરેસા પાશાન,
બજા લા કામ જબ તું ઈસી આંન—દીલસે.

પહેલા—અએ બેવકુફીકે જંગલકે ઉલ્લુઓ, મઅંને જો લાગ જમાયા હું, શોબી તુમે ખબર હએ ?

દુસરા—અઓ વકુફકે શેહેરકે ગધે, તેરે દીલકી બાત તો હમ કયું કર જાંને, બયાંન કર તો ખબર હોગી.

પહેલા—અરે જબતો બેશક તુમ શુતરે બેમાહાર હો. સુનો અએ ખરે નાહમવારો સુનો. કલ વજીરજાદી શાહકે ઘરમે જુલવેકી રસમસે ફારેગ હોકે ઔર આજ કંગના કુશુદીકે લીયે ખુદકે પીદર વઝીરકે મકાનમે જાંનેવાલી હએ. તમાંમ શેહેરમે ધુમધાંમ મચ રહી હએ. જો વઝીરજાદીકી પાલકી ઊઠાનેવાલે હમાલ હએં, ઉનકો ચાર હજાર અશરફીયાં દેની કરકે મું કહા હું, કે તુમ કીસી હાલેસે ઈસ પાલકીકો જંગલમે લે આવ.

તીસરા—તો કયા ઉન્હોને કબુલ કીયા ?

પહેલા—અરે કબુલ નહીં કરે, કુચ્છ બત હએ, મસલ મશહુર હએ કે, "હાનમે હો .ર, જો ચાહેસો કર, કીસેમે હો દાંમ, તો મહેલવાલીસે લે કાંમ." હમ્માલ કસરતો હુજુમકે બાંહાનેસે પાલકીકો ગએર રાસ્તેસે જંગલકી રાહ દીખાએંગે. તુમભી અશરફીયાં લુટનેકે લીયે વાંહાં આવ, ઔર જો કુચ્છ તુમસે કોશીસ હો શકે વહો કરો. ચતો ચલો જલદી ચલો.

[ગાના ગાને જાના સબ ચોરોંકા-]

બાબ દુસરા—પરદા દુસરા.

—o—

મ હે લ

—o—

[મેહેર અફરોજકા ખ્વાસોકે હમરાહ દાખીલ હોનાં]

ઝીન્ઝોટી—લાવની—દીલબર કહેતી પીયા પીયા.—તર્જ

મેહરઅફરોજ—
ખ્વાસેં લો પોશાક બદલ, વહો કુંચકા બજને લગા દોહલ,
કસરત ખલકતકી હએ નેહાયત, ચલનાં લેકીન સંમ્ભલ સંમ્ભલ-ખ્વાસે.

[દાખીલ હોના શાહજાદે હુમાયુંનકા.]

હુમાયુંન—

હો જા મેરી જાંન ખડી, હુએ દરપે સવારી આંન ખડી,
કસરતસે મખલુક રાહામે, હોતી હુએ કુરબાન ખડી.
દેતે હુએં હમ્માલ સદા, હુએ રાસ્તેમે તુફાન બડા,
પાલકી લેવે રાહે દીગરસે, તા કે હરકત હો ન જરા,

મેહેરઅફરોજ—

ચહાતે હુએ બસ ગેહી સનમ કે, ધુમસે બચકે જાવે હમ,
થોડી રાહા હમ્માલ ચલે, જીસ રાસ્તેમે હોં કસરત કમ-પ્યાસે,

[જાંના મેહેરઅફરોજ ઔર હુમાયુંનકા.]

બાબ દુસરા--પરદા તીશરા.

ગહેરા જંગગલ.

[ચોરોંકા બએઠ કર ચોરીકે લીયે મશવેરત કરનાં]

જીક્ર ખરવા—લાવણી—કાલી ઘટા કોયલ બંન છાઇ.—તર્જ.

સબ—ચલો કોઈ શીકારકા ગેહરો—હુએં ભુકે અપુન સબ શેરો.
નહી લોમડી કોઇ યાંહાં આતી—ઔર ભુકસે જાન હુએ જાતી
ગયા લેકીન એક હુએ સાતી—ઉસમે સબ હુએ જાહરે જાતી.

ઝુલ.

નહીં શીકાર કોઇ ઉસ્સે છુટા—જીસ હીરની પર વ્હો તુટા,
ઊંસકા ખાલ સમેટહી લુટા—[સાંમને દેખ કર.]
બેશક આયા વ્હો દેખોં દુર—બનો મસરૂર—સબી અએ.
દીલેરાં—હુએં ભુકે.

હમ્માલોકા પાલકી લે કર આનાં ઔર મેહેર-
અફરોજકા જંગગલ દેખ કર ઘબરાનાં.]

મેહેરઅફરોજ—અએ મુછ હમ્માલો, કસરતકે બાહાંનેસે મુઝે જંગગલમે ક્યું લે આએ ?

[ચોરોંકો દેખકર ઘબરાંના મેહેરઅફરોજકા.]

યા અલ્લાહ! ય્હે તો ચોરોકે રહેનેકા ઠાટ! અએ નેક નીયતકે લોગો, મેરે બદનપર જો કુચ્છ હએ વ્હો સબ લે લો, મગર બુરી નજરસે મુઝે મત દેખના.

[મેહેરઅફરોજકા ચોરોકે પએરપર સર રખનાં.]

પહેલા—હમકો તો હમારે કાંમસે કાંમ હએ, હમકો ઔર કુચ્છ નહીં ચાહીયે.

દુસરા—ચલો લાવ, નીકાલો બદન પર જો કુચ્છ હએ સો.

[ચોરોંકા જેવર નીકાલ લેનાં.]

તીસરા—અજી બેગમ સાહેબ, વ્હો અંગોશત્રીભી નીકાલો, ઉસકો કાંહાં છુપાકે રખતી હો?

[અંગોશત્રી નીકાલનેકો જોર કરનાં.]

ચોથા—અરે નહીં નીકલતી તો ઉંગલી તરાશ ડાલો.

[તીસરે ચોરકા અંગોશત્રીભી નીકાલ લેનાં.]

મેહેરઅફરોજ—અએ બીરાદરો, લીલ્લાહ મુઝે કીસી બેસવાકે વાંહાં મત બેચના.

પહેલા—લો ચંપા, બુબુકી બાત તો સુનો, કસી બેસવાકે વાંહાં મત બેચનાં, અજી મોધરા બેગમ, હમકો તો જાંહાં પૈસે મીલેંગે વાંહાં બેચનેવાલે, કોઈ "જહાંન્નમમે જાવ કે જન્નતમે," હમકો તો પૈસા, ચાહીયે પૈસા સમઝે?

મેહેરઅફરોજ—અએ ખુદાવંદે આલમ, ઇસ જીનેસે તો મએં મરનાં બહેતર સમઝતી હું.

[ખંજરસે મરને ચાહનાં મેહેરઅફરોજ દીલરીગારકા, ઔર શેકનાં દુજદાંને નાબકારક]

દુસરા—બીરાદર ય્હે ઊછાલ છકાકે હાથ મજબુત બાંધો, નહીં તો અપની કીઈ કરાઇ મહેનત બરબાદ હોગી.

તીસરા—ચલો બાઇયો જલ્દી કરો, અપનેકો અભી દુર દરાજ મનઝીલ તએ કરની હએ, ઔર રાત તો અભી પુરી હો જાએગી.

[ગીરફતાર કર કર મેહેરઅફરોજકો લે જાંના ચોરોંકા.

બાબ દુસરા–પરદા ચોથા.

મહેલ.

[દાખીલ હોના હુમાયુંનકા ઔર એક ખીદ-
મતગારને આકર હાલ બયાંન કરનાં.]

ખીદમતગાર–બુલંદ ઈકબાલ શાહજાદે, નેહાયત આજુર્દ-
ગીસે બંદા ઇજહાર કરનાં હએ કે, ખલકતકી ધુમ ધાંમમે મલેકા
મેહેરઅફરોજકી પાલકી કાંહાં ગુમ હો ગઇ સો ઉસકા કુચ્છ પતા
નહીં લગતા. હમને બહોતભી સર માંરા લેકીન બેફાયદા ગયા.
કીબલએ આલમ, મએં કયા બયાંન કરૂં, સવારી જીસ રાહસે
જાતીથી, ઉસ રાસ્તેમે ઇતનીતો આદમીયોંકી કસરતથી કે, પએર
રખનેકી જાએ મીલની મહાલ થી. ખજાન્ચી હાથી પરસે અશર-
ફીયાં ખએરાત કર રહા થા. આખેર કંઇ ચોરોને ય્હાં તક દીલેરી
કીઈ, કે હાતી કે હોધે પર ચડકે ખજાનીકો લુટના શુરૂ કીયા
પાલકીકે અતરાફકે સીપાઇ ઔર સવાર તમામ ઉસ શરકો મી-
ટાનેકે લીયે પાલકી તનહા છોડકે હુજુમકે દરમ્યાંન ધુસ આએ;
મગર વ્હો સબ ઠગ કુદીયાં માર માર કે ભાગ ગએ. જીસ વકતકે
શર મીટ ગયા, હમ મલેકાકે મ્યાંનેકી તલાશ કરને લગે, મગર
મ્યાંના કહીં નહીં પાયા. હલકારે કુચા કુચા ઢુંડ રહે હએં, ઔર
મએંભી તલાશ કર કરકે જબ આજેજ હો ગયા, તો આપકી
ખીદમતમે આંન કે સબ હાલ મુનકશીફ કીયા.

અબીયાત.

હુમાયુંન—ય્હે કર હુકમ જલ્દી સવારોંકી સફ,
તજસ્સુસમે ઉસકે ફીરે હર તરફ.
ન કોઇ બાકી છોડે વ્હે મુલ્કો દયાર,
ફીરે બલકે જંગલો જંગ્ગલ કોહ સાર

જો કોઇ પાલકીકી સુનાવે ખબર,
વ્હો ઈનઆમ પાવે બહોત માલો જર.

[ખીદમતગારકા આદાબ બજાકર જાના, હુમાયુંનકા બેકરાર હોના. તસલ્લીનકે લીયે નાસીરકા નમુદાર હોના.]

ભએરવી-હોરી-આજ રંગ છીડકો ન સાંમ બીહારી.-તર્જ.

નાસીર—રાજ પુત લાવે રસીયા તેહારી, નાહક નહીં તુ મનકો દુખાપુત લાવે.

તલપત કાહે તુ અએ મોરે ભૈયા, જાનકો કરકે દુખ્યારી,
ધીર ધરો કોઇ તદબીર હુંડે ન પાવે બહેન જો હમારી,
છાંન મારેંમે દુન્યા હમ સારી-નાહક નાહીં તુ મનકો દુખા પુત લાવે.

[જાના દોનોકા.]

બાબ દુસરા-પરદા પાંચવા.

કોતવાલકા મકાંન.

[દાખીલ હોના કોતવાલકા મય્યા મેહેર અફરોઝકો ચોરકે.]

ચોર—અજી જનાબ કોતવાલ સાહેબ, આપકે લીયે એક ખુબસુરત લોંડી ખરીદ કરકે લાયા હું. ઇસ કો બાસ હજાર દીનારકો ફરોખ્ત કરતા હું.

કોતવાલ—હં હં હં, આવ, આવ, આવ, મીયાં બએઠો બએઠો. [લોંડીકો સરતાપા દેખકર] ભલા લોંડી કીતને સીનો સાલકી હએ ?

ચોર—બરસ પંદરાકા યા કે સોલાકા સીન હએ, સમઝે કોતવાલ સાહેબ ?

કોતવાલ—[ખુશ હો હંસ કર] એસા હએ જબતો ઠીક હએ બાબા. ભલા વ્હે કોઇ આલી ખાનદાંનકી ઓરત હએ, યા કોઇ એસી ઉઠાઇગીર હુએ ? બાઈસકે મેરે મરતબેકે લાયક હોતો બહેતર હએ.

ચોર—અજી કીબ્લા, કાંઇ બડે આલી ખાંનદાનકી હએ.

કોતવાલ—જબ તો બહોતહી અચ્છા. લેકીન બાબા કોઇ દુસરીભી એસી જવાંન હોવે તો લે આઇયો ભલા? મેરે પાસ દૌલત તો બેશુમાર હએ, મગર કોઇ ખાનેવાલા નહીં. મેરી બીબી, તો અવાઇલ ઊમ્રમેંહી ગુજર ગઇ. ઔર એક ખુબસુરત લોંડીથી મગર વ્હો મુઝે છોડકે કહીં ભાગ ગઇ. ચલો ખએર, અચ્છા હુવા. અબ મેરી તમામ દૌલત ય્હે મેરી પ્યારી મઆશુક દીલરૂબાકી હોગી.

[સુરજ દેખને જાનાં કોતવાલકા, ધક્કા દેકર ઉસે દુર કરનાં મેહેરઅફરોજ નેક અફ-આલકા.]

બાઇ ય્હે તો કોઇ મીજાજી આલી દીમાગ હએ. ય્હે તો કીસ તરહ મુઝે ચાહેગી ઔર પ્યાર કરેગી!

ચોર—ગરીબપરવર ય્હે બહોત બડે આલી ખાંનદાંનકી લ-ડકી હએ. મુઝે દેખકે શરમાતી હએ સમઝે? ઇસ લીયે જલ્દી ઇસકી કીમત ચુકા દો, કે મએં યાંહાંસે જાતા રહું. બાઆદ તન-હાઇમે ય્હે તુમકો એક સાઆતભી નહીં છોડનેકી.

કોતવાત—જબતો તું ઇસકી વાજબી કીમત કહે. મેરે ખીયાલસે તો સાત હજાર દીનાર ઇસકી કીમત હએ.

ચોર—જનાંબેવાલા, સાત હજાર દીનાર તો ફક્ત ઇસકે એક ફુલસે રૂખસારકે હએ.

દેખકે શરમીન્દા ગુલ હો જીસકે ગાલ,
સાત હજાર દીનારમે વ્હો આવે માલ?

દસ હજારમે એક કોડી કમ લેનેવાલા નહીં.

કોતવાલ—ખએર લે બાઇ લે તું રાજી હો. દસ હજાર દીનાર મએં ઇસપર નીસાર કરતા હું. [નવીશ્તા જેબસે નીકાલ કર ચોરકો દેના] લે ય્હે દસ હજાર દીનારકા મેરી મોહોર સાતકા લીખા હુવા કાગજ મેરે ખજાન્ચીકો જાકે દે, વ્હો તુઝે સબ કીમત ચુકા દેગા. [ચોરકા તસલીમ કરકર જાંના.]

અરી આવરી મેરી જાંન, [બગલગીર કરને જાંના, મેહેર-અફ્રોજકા હટ જાના] અરે મેરી નખરે ભરી નાજુક નાજનીન, તુ મેરે સાથ નાજ કરતી હઍ નહીં? ભલા, ભલા, સમઝા. અઍ ગુલે ગુલજાર, પરી પઍકર, તુ અબ કીસ વાસ્તે શરમાતી હઍ? ઇસ વક્ત તો હમ દોનો યાંહાં તનહાઇ હઍં.

[મેહેર અફ્રોજકો ગલે લગાંના કોતવાલકા]

ભોપાલી—ગજલ—ર્હે કહેતીથી લઍલીએ પરદેનશીન.—તર્જ.

કોતવાલ—મેરી દીલરૂબા, મેહર—હયા કર હયા,
હું તુઝપર ફીદા, હયા કર હયા.—મેરી.
હઍ તુ મેરી જાન, વાહ હનુમાન,
હું આશક તેરા, હયા કર હયા.
હું કયા ખુબરૂ, તેરે મુહ પ થું.
હું ખુરશીદ લકા, હયા કર હયા.—મેરી.
મઍં હું મીસલે માહ, મીયાં મીઠ્ઠુ વાહ !
મેરે પાસ આ, હયા કર હયા.
હું મઍ કોતવાલ, મગર બદ ખીયાલ,
કયા દરજા મેરા, હયા કર હયા.—મેરી.
ન કર નાંજ જાન ચલ ઓ બદગુમાન,
ગલેસે લગા, હયા કર હયા.
ન કર ઇતના નાજ, તુ હઍ જાલસાજ,
હું સદકે સદા, હયા કર હયા-મેરી
જપું તેરા નામ, બકા કર મુદાંમ,
ન હો બેવફા, હયા કર હયા.
મેરા માન હુર. અરે ઉલ્લુ દુર,
મઍં તંગ હો ગયા, હયા કર હયા.—મેરી.

કોતવાલ—અસતગફીરઉલ્લા! અઍ મેરી મોહબ્બતકે બાગકે બુલબુલ, તું ઇસ તરહાસે તો મત ચીખ. મઍ તુઝે અપને મકાનકી મુખ્તાર કરૂંગા. સારી દોલત મેરી તુઝપે કુરબાંન કરકે જાનભી તેરે કદમો પ નીસાર કરૂંગા.

અબીયાત.

મેહેરઆફરોજ—

કોઇ શએકીભી તલબ મુઝકો નહીં અએ ખુશ ખીસાલ,
દૌલતે દુન્યાંસે હું અપને પીદરકે ઘર નીહાલ.
રખ્ખે ઇજ્જતસે સદા દુન્યાંમે મુઝકો જુલ જમાલ,
આબરૂ જગમે રહી તો જર જવાહીર ક્યા હએ માલ?

કોતવાલ—અએ મેરી જાંન, તુઝે મેરા ઇતના બહોત ઇન-કાર? દેખ મએં તુઝે કીતના ચાહતા હું? ઉસકે ઇવજમે તુ મુઝે થોરા તો ચાહ? મએં કુચ્છ હદસે જ્યાદાભી બદસુરત નહીં હું, ઔર કુચ્છ ઇતના બહોત બુડાભી નહીં. મેરી ઉમ્ર જ્યાદામે જ્યાદા સાહાટ પર પાંચ બરસકી હોગી. દેખ પ્યારી, મએં તેરે પાઉં પડતા હું, મેરી બાત માન લે. ક્યા તુઝે યેહે મેરા બડા પેટ અચ્છા નહીં માઅલુમ હોતા? તો પ્યારી કુચ્છ ઉસમે સબ ચરબી ભરી હુઇ નહીં હએં. યેહે તો બાદીકે જોરસે ફુલ ગયા હએ. દેખ ઇસમે સબ હવા હએ.

[કોતવાલકા શીકંમ ઠોક કર દીખલાનાં.

અબીયાત.

મેહેરઅફરોજ—

ખુડાપેકા, ન બદ જેબીકા, ઔર ન પેટકા ઇનકાર,
હએ સુનાઅત યેહે ખુદાકી, ઇસપ મએં કેસી કરું શીટકાર?
કનીજક હું તેરી, જો ચાહે સો તુ મુઝસે લે ખીજમત,
મગર હરેગીજ બીગડને મએં નહીં દુગી મેરી અસમત.

કોતવાલ—અએ નાજનીન, બકતે બકતે મેરા સરભી ફીર ગયા, ચલતે ચલતે મેરે પાઉંભી થક ગએ, મગર તેરી જબાન નહીં થકતી? અબ મુઝે જીઆદા તો બેજાર મત કર, પ્યારી દેખ,—

[એસા લેને ચાહનાં કોતવાલ નાબકારકા,
તમાચા મારકે ઉસે નીચે ગીરા દેના
મેહેરઅફરોજ જીશઆરકા

અરે બાપ ! યા ખુદા ! દરબાંન ? દરબાંન ? [દરબાંનકા દાખીલ હોના ઔર હાત પકડ કર ઉઠાના] અરે તુઝે ખુદાકી માર પરેરે, રાંન, કુટ્ટના, બેસવા, બરજાદ ચુડેલ, મુઝે તુને તમાચા મારનેકી દીલેરી કીઇ નહીં ? નાલાયક્ હાએશાકે લીયે મએંને નાહક્ દસ હજાર દીનારકી ખ્વારી કીઈ. દરબાંન, ઇસ નાપાકજાદીકે હાત પાંઊ જકડકે ઇસકો કૈદમે ડાલ દે, ઔર ઇસકો ખાનેકે લીયે પાવ ભર આટા, ઔર ડેર પાવ નીમક દે.

[ગઝબનાક હો કર જાંના કોતવાલકા ઔર દરબાંનકા મેહેરઅફરોઝકો દીલાસા દેના.]

અશ્રીઆત

દરબાંન—બહેન તુઝકો સમઝું મએં અપની સદા,
તુ અએ નાઝની દર્દો ગમ કુચ્છ ન ખા.
વ્હે ખુડા ફરેબી સીતમગાર હએ,
ઝનાકાર, મલઊન, બદકાર હએ,
પરાઇ જો ઔરતકો દેખે જરા,
ઊસી વકત હોતા હએ ઉસપર ફીદા.
બહોત ઔરતોંકી લીઇ હએ આબરું,
સદા બાંદીયોંકી કરે જુસ્તજુ.
મીલે હએ સદા ચોરોંસે બદ ગોહર,
કીયા જમ્આ ચોરીકા સબ માલો જર.

મેહેરઅફરોઝ—અએ નેક મર્દ, ખુદાકે લીયે મુઝકો બચા, નહીં તો વ્હે મલઊન મેરી દામને પાકકો નાંપાક કરનેકે લીયે મુઝ પર સએંકડો સીતમ ગુજારેગા.

દરબાંન—અએ પાક જાત ઔરત, અભી તો તુ બંદીખાને ચલ, વર્ને વ્હો મુઝ્ યાંહાં આ ગયા તો નાહક મુઝે સજા દેગા

[દોનોકા જાંના.]

તમામ હુવા બાબ દુસરા

બાબ તીસરા—પરદા પહેલા.

ગહેરા જંગલ.

[ચોરાંકા સામનેસે મુસાફરોંકા આતે હુવે
દેખ કર છુપને ચહાનાં.]

ઝીન્ઝોટી—દાદરા—દર ચાલે હાલે દીલમાં નોધી લો.—તર્જ.

સબ——ચલો ફજલ ખુદાને હમ પ કીયા, ઘર બએઠે ન્યાંમત દેદીયા,
પહેલા—છુપતા હું મએં ઝાડમે અબ,
દુસરા—પોશીદા મએં પાહાડપે તબ,
તીસરા—છુપ જાતું મએં ગારમે જબ,
સબ——હર સીમ્તસે ઊનકો ઘેર લો.—ચલો.

[ચોરોંકા છુપ જાનાં, ઔર હુમાયુંનો
નાસીરકા આનાં.]

હુમાયુંન—બીરાદર, દુરસે જો વહાં હમ આવાજ સુનતેથે
વહો એકાએક બંધ કયું હો ગઇ?

નાસીર—જરા આહેસ્તાસે બાત કર. વહે બીયાબાંન ચોરોંકા
માઅલુમ હોતા હએ.

[ચોરોંકા ચોતરફસે ઘેરનાં હુમાયુનો નાસીરકો.]

મઝકુર તર્જ.

હુમાયુંન—નાસીર—છોડો હમકો હએં દુખીઆરે હમ.
પાસ રખતે નહીં હએ એક દીરમ.
પહેલા—કસીં મુશકેં તુમ જબ તો,
દુસરા—જેબે ઇનકી દેખ લો.
તીસરા—કોતવાલકો ઇન્હે બેચ દો,
સબ——હર સીમ્તસે ઈનકો ઘેર લો.—ચલો.
ખુશ હોકે ચલો જાએં સબ,
ગુલાંમ હએં દોનો અજબ,
લગતે હાત હમારે કબ,
હર સીમ્તસે ઇનકો ઘેર લો.—ચલો.

[ચોરોંકા ગીરફતાર કર કર લે જાનાં
હુમાયુંનો નાસીરકો.]

બાબ તીસરા--પરદા દુસરા.

કોતવાલકા મકાન.

[દાખીલ હોના દરબાંનો કોતવાલકા.]

કોતવાલ—અએ નમકહરામ, નાફરમાંન, તુઝે કયા મકદુર થા જો મેરા ફરમાંન મોડકે ઊસ સરકશ લડકી પર રહમ કીયા?

દરબાંન—બંદાનવાજ, મએંને કુચ્છ આપકા ફરમાન તોડા નહીં, ઔર ઉસ લડકીપર કુચ્છભી રહમ નહી કીયા.

કોતવાલ--અએ મુઝ, જબ મએં જુઠ બોલતા હું નહીં? કયા વ્હો તેરે નાના દાદાકી થી, જો ઊસે બાવરચીખાંનેમેંસે નાંન રોટી લાકર ખીલાયા? ઔર તીસપર શીકંજબીંજકા શરબત ઊસકો પીલાકે ઊસકા કલેજા ઠંડા કીયા ઔર મેરે કલેજેકો જલાયા નહીં.? [ખુદસે] અગરજો ભુકસે તંગ રહી હોતી તો અભી વ્હો મસકેકે માનીંન્દ નરમ હો જાતી, ઔર જો મએં કહેતા સો કબુલ કરતી.

[હુમાયુંનો નારીરકો લે કર દાખીલ હોના ચોરકા.]

ચોર—તસલીમ જનાબે આલી.

કોતવાલ--કયું ભાઇ કયા કોઇ દુસરી નાજનીન લાયા હએ કયા? વ્હે કૌન? [દેખનાં કોતવાલકા હુમાયુંનો નાસીરકો બગૌર.]

ચોર—હુજુરે આલા, વ્હે દો ગોલાંમ હએં ઇન દોનોકી કીમત બારા હજાર દીનારકી હએં ઇસમે વ્હે વજીરજાદા હએ. ઔર વ્હે શાહાજાદા હએ.

કોતવાલ—મગર ઈનકા ખારસા અગર ખુબીવાલા હુવા તો અચ્છા. ઈનકે હકમે બહોત ફાયદા હોગા. મએં અપની દોલતકા વારીસ કરુંગા. ખએર, બોલ ભાઈ બોલ અબ કીમત બોલ.

ચોર—દોનોકી બાર હજા દીનાર.

કોતવાલ—અરે યેહ હર વક્ત કયા મઝ્ઝપાશી કરતા હએ ? યેહ દોનોં દુબલે બકરેકી તરહ મુરાદાર તો હએં, ઇનકે કૌન બારા હજાર દીનાર દેગા ? મએં તો પાંચ હજારકી કીમત કરતા હું.

ચોર—" હેલેસે ફુલ રહે હએં, હાતીસે જુલ રહે હએં, ઔર એસે ગોલામોકો આપ મુરાદાર કહો તો મુફ્તાર હો. મએ નવ હજારસે એક કોડીબી કમ નહીં લુંગા.

કોતવાલ—અરે લુચ્ચે, તું બી બડા ફરેબી નજર અતા હએ. ખએર, જા તેરે નામ પર નવ હજારકી ધુલ ડાલી.

[જેબસે કાગજ નીકાલ દેના ચોરકો કોતવાલકા]

લે યેહ કાગજ મેરે ખજાન્ચીકો દેકે નવ હજાર દીનાર લેલે.

[જાના ચોરકા તસલીમ કર કર.]

[હુમાયુનકા—] મીયાં તેરા નામ કયા હએ ભલા ?

બરહુન્સ—ગઝલ-ચમને કુચએ જાનાંસે સદા આતી અએ=તર્જ.

હુમાયુન—

નામ હએ મેરા હુમાયુંન હું નામકા મારા,
શાહાજાદા હું હલબકા મએં સીતમકા મારા.—નામ.
યેહ વફાદાર મેરા દોસ્ત હએ ફરજંદ વઝીર,
કહેતે હએં નાસીર મુસે, હએ અલમકા મારા.—નામ.
કૈદ ચોરોને હમે કરકે બનાંએ હએં ગોલામ,
મુંનશીએ બખ્તને યેહ વાર કલમકા મારા.—નામ.
આપકે તાબેઅમે અબ આએ હએ ચાહો સો કરો;
ન તો યેહ ઔર ન હું મએં દામો દીરમકા મારા.—નામ.
હએ યકીન ઉસ્સેબી અલ્યાહ મીલા દેગા મુજે,
મનઝીલે ઈસ્કમે હું મએં જો સનમકા મારા.—નામ.

કોતવાલ—નાસીર, તુજે મએં મેરે બંદીખાનેકા પાસબાંન બનાકે તમામ કૈદીયોંકા તેરે સીપુર્દ કરતા હું.

[દરબાંનશે કીલીદ લે કર કોતવાલકા નાસીરકો દેનાં.]

લા અએ બદજાદ કુંજીયાં લા, લે નાસીર યે તેરે પાસ રખ ઔર

યેહ નાફરમાનકે હાથ પાંઉમે બેડીયા ડાલકે તુઝસે જીતના હો શકે ઉતના ઇશ પર અજાબ કર. ઔર યેહ શાહેજાદા હુમાયુંનકો મયેં ખાસ અપની ખીજમનમે મેરી નજરોંકે સાંમને રખુંગા.

[હુમાયુંનકો હમરાહ લે કર કોતવાલકા જાનાં,
દરબાનકા કોતવાલકો સબ હાલ જીતાંના.]

દરબાંન—

અયે ભાઇ ન ઇસકે ફરેબમે તું આના,
હયે યેહ મુજી જાલીમ તંગ હયે ઇસસે જમાનાં.
કઇ એક ઔરતોંકી અસમતકી કોઇ હયે ખરાબી,
હુવા બુડહાપર અબતક હયે જાની શરાબી.
એક ઔરત પર નહીં પાયા જબ કામ યાબી,
ઉસે કૈદ કીયા યેહ મુજી ખરને શીતાબી.
ઉસ નાજની બેકસ પ રહમ મુજે આયા.
મયેંને લે જા થોડા ખાંના ઉસકો ખીલાયા.

ખાસ સબબસે કૈદકા હુકમે મેરે ફરમાયા,
મુહે છોડ દે તુતો હકા હો તુઝપર સાયા.
કરે દોજખમે ઉસે જાકે અભી મયેં રવાંનાં,
હયે યેહ મુજી જાલીમ તંગ હયે ઇસસે જમાનાં.

અ બી યા ત.

નાસીર—

એહસાંન તેરા મુઝપર હુવા હયે અયે નેક કાર,
સબ હાલ મુજીકા કીયા મેરેપર આશકાર.
જી તરા ચાહે વાંહાં તું ચલા જા રેહા હયે તુ,
દુશમન નહીં હયે બલકે મેરા આશના હયે તુ.

[દરબાંનકો રેહાઇ દે કર નાસીરકા રવાના હોના.]

બાબ તીસરા—પરદા તીસરા.

બદીખાનના.

મેહેરઅફરોજકા સદમા હાએ બુ-દાંઉસે
બેકરાર હોનાં.]

ભોપાલી—ગજલ.—રહે કહેતીથી લએલીએ પરદેનશીન.—તર્જ

મેહેરઅફરોજ.—બ્યાદા ન ગરદીશમે અએ ચર્ખ લા,
મએં દેતી હું તુઝકો ખુદાકી કસમ,
જફા કર ન મુઝ પર તુ ઓ પુર જફા,
તુઝે તેરે જોરો જફાકી કસમ.—બ્આદા.
ઓ કજરૂ ન મુઝસે તુ કર કજ રવી,
મેરા બખ્ત તો સીધા કર દે કભી,
ન સ્તસે પીજુ તર તુ મુઝકો સના.
તુઝ હુએ તેરી કજ અદાકી કસમ—બ્યાદા.
હુવા ખનજરે ગમસે સીના પીગાર,
મુઝે હીજ્ર વાલીદને ડાલા હુએ માર,
બીરાદર વ શોહરસે મેરે મીલા,
હુએ તુઝકો ઉનહીકી વફાકી કસમ.—બ્યાદા.
મેરા દમ લબો પર હુએ ખાના ખરાબ,
મેરે પ્યારોસે તુ મીલા દે શીતાબ,
મુઝે શોકસે ફેર તો આને કજા,
મએં કહેતી હું ખાકે કજાકી કસમ,—બ્યાદા.

[કોતવાલકા રામશગરકે સાથ શરાબકા શીશા]
લીયે હુવે દાખીલ હોના. ઔર દરવાજેકો
ચાવી લગા કર મેહેરકો બાહેર નીકાલનાં.

કાલીંગડા—કાહરવા—છોટી આદમનકી,—તર્જ.

કોતવાલ—પુતલી પ્યારી મેરી, રે પુતલી પ્યારી મેરી,
જાનું દીલો જાંસે મએં કદ્ર તેરી.—પુતલી.
છોડસે અપની કએદમે તુ પડીઓ દુર,
વર્ને તુઝકો રંગ મહેલમે રખતા મએં જરૂર.—પુતલી.
અબભી બીગડા કુચ્છ નહીં કર તુ મુઝકો પ્યાર,
મેરે સારે ઘરકી તુઝકો કરતા હું મુખ્તાર—પુતલી.

પીલુ—કાહરવા.—મએં તો ખ્યાલીથી ગબરૂ જવાન—તર્જ.

મેહેરઅફરોજ—છોડ મુઝકો ન ઓ ના સજા, રે હાં,
સુરત તેરી જલ્દીસે લે તુ છુપા.—છોડ.
મુઝસે જીયાદા ગર બાત કીઇ તો.
ફેરભી ચખા દુંગાં તુઝકો મઝા, રે હાં.—સુરત.

ભએરવી કાહરવા.—દેખો દેખો બંગાલેકી નઇ રસમ,—તર્જ.

કોતવાલ.—નહીં નહીં તું રૂઠ મુઝસે મેરે સનમ,
આંખોશે ચુમું મએં તેરે કદમ.—નહીં નહીં.
શમ્આરૂ હુએ તું, પરવાંનાં હું મએં,
હોનેદે સદકે મુઝે દમ બ દમ.—આંખોસે.

પીલુ—ઠુંમરી—કયું રે ખડા હીંદુસ્તાંની.—તર્જ.

મેહર અફરોજ—ચલ દુર હો મુઝસે ઓ નાપાક.
તેરે મુંહપર પડે ખાક.—ચલ.
બુડા હુવા પર તુઝે અબ તલકભી,
ખાલીકસેભી કુચ્છ નહીં બાક.—તેરે.
એકસકો કયું તું સતાતા હુએ જાલીમ?
ગમસે હુએ સીનાં મેરાં ચાક.—તેરે.

કાલીંગડા—કાહારવા.—તેરા યાર સુબેદાર.—તર્જ.
તેરા યાર કોતવાલ તુઝે કાહેકા ગમ.—તેરા.
તેરે ખાતીર કયાહી ઉમદા લાઇ હુએ શરાબ.
નોસ કરતો દીલસે દુર હોવે ઇજતેરાબ.—તેરા.

શરાબ પીઇ કર અએશો અશરત કર અએ મેરીજાન,
મેરે મુબારક હાતસે યહે પીઇ લે જાંમ માંન.—તેરા.

[કોતવાલકા શરાબ પીલાને જાંના, મેહેર-
અફ્રોજકા કોતવાલકો ધક્કા દે કર નીચે
ગીરા દેનાં, દરબાનકા આકર કોતવાલકો
ખંજર મારનાં.]

બ એ ત.

દરબાંન—લે કરતબકા ચખ અપને મુજી મજા,
બદીકે લીયે બસ યેહી હએ સજા.

[કોતવાલકા તલમલાના, હુમાયુંનો નાસીરકા
આંના, ઔર મેહેરઅફ્રોજકો પહેછાન
કર ગલે લગાંના.]

મેહેરઅફ્રોજ—ખાવીંદ ! મેરે સાહેબ ! મેરે દીલદાર !
હુમાયુંન—મેહેર ! પ્યારી મેહેર !
નાસીર—બહેન પ્યારી બહેન !

[હુમાયુંનો નાસીરકા કોતવાલકો મુવા પડા
દેખ કર હએરાન હોનાં.]

અ બી યા ત.

દરબાન—ચલો જલ્દી યાંહાસે ભાગો તુમ સબ,
ન એક સાઅતભી ઇસ જાપર રહો અબ.
યહે મુજી થા જો દુશમન અપનાં કોતવાલ,
કીયા ઇસકો ઇસી ખંજરસે પામાંલ.
મએં બાવરચીખાંનેમેંસે જાકે જુદ,
લે આયા હું એક સીડી હો જીસ્સે સુદ.
કીઇ હએ સીડી દીવારપર ઉસ્તવાર,
ચલો ઉતરેંગે સારે ઉસપરસે પાર.

હુમાયુંન—તેરી મેહેરબાની હુઇ અએ અજીજ,
હમીશાં તેરી સમઝેંગે હમ તમીજ.

[ફરાર હોનાં સબોંકા.

બાબ તીસરા—પરદા ચૌથા.

મ હે લ.

[દાખીલ હોનાં શાહો વઝીરકા ઔર અપને
પીસરકે લીયે ગમ કરનાં.]

આસાવરી—ગઝલ—સબરરે સબુરી તુ પકર.—તર્જ

શાહ—ઇલાહી સીતમ હય ! સીતમ હય ! જીતમ !
 બુઢાપેમેં ફરજંદકા હય મુઝકો ગમ.
નીકલ જાએગા તનસે અબ મેરે દમ.
મોલા અબ તુ યા રબ ઉસે કર કરમ.
ન પાઉંગા તુઝકો જો અય મેરે દમ,
તો બેશક મયેં દેખુંગા મુલ્કે અદમ—ઇલાહી.

અ બી યા ત.

વજીર—નાસીર ! અઝીઝ નાસીર ! એ ફરજંદ. દીલકે ચએન,
કબ તક જુદા રહેગા મુઝસે એ નુરે અએન ?
એ મેરી પ્યારી દુખ્તર, એ લખ્તેજીગર, એ જાન,
તુનેબી મુઈ જઝફકા દીલમેં રખી ન ધ્યાંન !
ઉમ્મેદ દીલમેં રખતા થા બસ મેરી દીલ મલુલ,
પ્યારે મેરે ચડાએંગે તુરબતપે મેરે ફુલ.

[દાખીલ હોનાં ચોબદારકા શાહકો ખુશ ખબરી
સુનાનેકે લીયે.]

ચોબદાર.—ન અબ આપને દર્દો ગમ શાહા ખાંના
મુબારક તુમેં શાહજાદેકા આનાં,

[દાખીલ હોના હુમાયુંનો નાસીરકા મેહેર-
અફરોજકે સાત, ઔર હોના ઉન બીચ્ચાંર
હુવેકી મુલાકાંત.]

ન—પીદર ! અઝીઝ પીદર !
—વાલીદ ! બુઝોર્ગ વાલીદ !
મફ્રોઝ—ઓ મેરે બાપ !

અ બી યા ત.

ન—યેહે હુએ અર્ઝ અએ વાલીદે નેકનાંમ,
મુફ્રુયદ હુવે ચોર મુઝી તમાંમ.
ઔર હુમ્માલ જો મીલ ગયે ઉન્કે સાત,
અસીર ઉન્કે હમરાહ હુએ વ્હો બદ્સીફાત.
———ચડા દે જા ઉન સબકો તુ દાર પર,
હો લાઅનત હમેશાં ઉન મુરદાર પર.
[જાના ચોબદારકા ચોરોંકો સજા દેનેક લીયે,]

ઝીન્ઝેટી-ઈંગ્રેજી વજહ—સબર સબર સબર.--તર્જ.

——અબ અપતરે ફલક, ચમક, ચમક, ચમક,
હમારી શાહમાંનીકી દીખાતા હુએ ઝમક. —અબ.

૨—મેહેરઅફ્રોઝ—હુમાયુંન--
અમન, ચમંન, હુવે બહમ, સીનમ, અલમ, કલમ.
ઝલક, ઝલક, ફલકસે બરસે અએશ દમ બદમ.--અબ

ન-શ્રીકુંકા મએં સાત લેકે અપની નામિવરી,
રજા હો તો શીકાર-ગાહમે જાવું અએ પીદર.—અબ.

--હુએ યેહી મરજી તો બેલાશક જા તુ અએ પીસર.
રજા હુએ મેરી લેકે વાપસ આંનાં જુદતર.--અબ.

૨-મુઝેભી હો રજાતો શાહજાદેકે હું સાત,
મગર હુએ મેરા જાનાં આપકી રજાકે હાત.--અબ

—શ્રીફકે હુએ સાત જાનાં તુઝકો ફર્જ અએન.
ખુદાકે ફજલસે ગુજારો તુમ હમેશાં ચએંન,--અબ.

૨—રજા હો તો મએં અપની બાનુંસે મીલું જરા.
શીકારકી તૈયારી તક મએં આવુંગા ચલા.—અબ.

[સબકા રવાંના હોના]

બાબ તીસરા—પરદા પાંચવા.

મેહેલ.

[નાસીરકી મઆશુક મેહેરઅંગેજકા પીરાકે
નાસીરમે બેકરારી કરતે દાખલ હોનાં.]

જીલા—ઠુમરી—યા લંગરવા ચતર સુગર—તર્જ.

મેહેરઅંગેજ—

બેકલ હએ મનવા, નાંહી સજનવા, કૈસી રએન ગુજારૂંરે—બેકલ.
તનહા ડરત હું પી બીન મરત હું, સેજતો કૈસી સંવારૂંરે,
હાર ફુલોંકે માલન લાઇ, કીસકે ગલે બીચ ડારૂંરે.—બેકલ.

[આંના નાસીર નેક જાતકા, હોના આશકે
મઆશુકકી મુલાકાતકા.]

પીલુ—ઠુમરી—જાનો ગુનીજંન દેવી હું સારી—તર્જ.

નાસીર—

અએ મેરી જાની, પ્યારી હમારી, દેખને મેએં. તોહે આયા,
મેરી હકીકત મેરે પીતાકો સારી કેહેકે સુનાંયા.—અએ.
શાહજાદેકે જાતા હું હમરાહ દે તુ રજા અએ પ્યારી,
તાકે તબીયત સાત રફીકકે બેહેલાંકેંગે હમારી.—અએ,

મેહેરઅંગેજ—

બર આયા મતલબ દેખી તોહેકો દરસકીથી તોરે પ્યાસી,
જલ્દી આવો, જાવો સીધારો, તુમ બીન હોગી ઉદાસી —અએ

અ બી યા ત

મુઝેભી રજા દો અગર તુમ અએ યાર,
તો જાવું જશનગાહમે ગુલઓજાર.
નાસીર—અએ મેરે ચમનકી ગુલે બેબહા.
ખુશીસે દીયા મએંને તુઝકો રજા.
[બગલગીર કર કર જાંના મેહેરઅંગેજ નાસીરકા.]

તમામ હુવા બાબ તીસરા.

બાબ ચોથા—પરદા આખીર.

— —

જશનગાહ.

—૦—

[આનાં સએર કરતે હુવે સહેલીયોંકે સાત મેહેરઅંગેજકા.]

શાંમ કહ્યાંન—તીલાનાં.—ઉદતન દેરેનાં દીમ—તર્જે સેખદાથા.—માલન બન કરકે બાદે બાહાર.

ડાલતી ગલેમે ફુલ ગુલાબકે હાર.—માલન.

[એક પરસ્તારકા હાર પહેનાંનાં.]

યેહે સબકો માહરીલ મુબારક રંગી,
ન દર્દ ન ગમ ન જફાકશ બેજાં બેઢંગી—માલન.

[હુમાયુંનકા એક કબુતરકા શીકારકે લીયે જશંન ગાહકે બાગકે નજદીક આ પોંહચનાં, મેહેરઅંગેજકા હુમાયુંનકો દેખ કર શરમાકે સાત પરસ્તારોંકે મહેલમે જાનાં.]

અ બી આ ત.

હુમાયુંન—ગયા નાસીર હીરંન પીછે તો વાપસહી નહીં આયા,
મુઝે તો બસ કબુતરને યેહે ગુલશનગાહ દીખલાયા.
મકાં યેહે દેખકે મુઝકો ગુમાં હોતા હએ જન્નતકા,
કયા હરએક હુર દીખલાતી હએ ગમજા અપના આફતકા.

[નાસીરકા આ પોંહચનાં, હુમાયુંનકા નાસીરકો ઇશારેસે મેહેરઅંગેજકો જાતી હુવી દીખલાનાં.]

બીરાદર દેખ દેખ, વ્હો પરીયોંકા પરા કીતની શીતાબીસે મહેલકે અંદર જા રેહા હએ.

[દીવાનેવાર ઉસી તરફ તાકનાં હુમાયુંનકા.]

નાસીર—[ખુદસે] અરે તોબા યહે યાંહાં કાંહાં આયા ! ઈસ બાગમે તો મેરી મઆશુક મેહેરઅંગેજ આઈ હુએ.

[નાસીરકા હુમાયુંનકો મુખાતીબ કરના અપની તરફ ઉસકા હાત પકડ કર.]

બ એ ત.

બીરાદર તુ ઈસ જાએ આયા કાંહાં ?
કબુતર મેરા, યા નહીં ? કર બયાં.

દેસ—ગજલ—મએં હું સાકી બલા મેરી જાન—તર્જ.

હુમાયુંન—

ગુલીસ્તાંને જાંહા પાયા તરો તજા સદા હમને,
અભી એક ગુલમે દેખી હએ યાંહાં શાંને ખુદા હમને.—ગુલીસ્તાંને.
વ્હો બુતકી જુલ્ફે પેચાં દેખો દીલકો પેચોતાબ આયા,
યહે નાહક બએઠે બએઠે સર પ લીઈ અપને બલા હમને.—ગુલીસ્તાંને.
ગજબકા હુસ્ન ઉસકા દેખ યહે કહેતા હએ દીલ મેરા,
કલામે શીરીંકા ઉસકે નહીં ચખ્ખા મઝા હમને.—ગુલીસ્તાંને.
દોબારા ઉસકો દેખે ઔર બાતેં દો કરેં ઉસસે,
નહીં કુચ્છ ઔર દીલમે ધ્યાંન રખ્ખે ઈસ સીવા હમને.—ગુલીસ્તાંને.
અગરચે હો સકે તુઝસે તો અએ ભાઈ મીલો ઉસસે,
આયાં તુઝ પર તો અપનાં કર દીયે સબ મુદદઆ હમને.—ગુલીસ્તાંને.

[મુંનતઝીર હોકર ડેરેકી તરફ દેખનાં હુમાયુંનકાં.]

અ બી યા ત.

નાસીર—

[ખુદસે] ગર મએં કહું કે મેરી હએ વ્હો ઔરત, અએ રફીક,
પરહેજ તબ વ્હો ઉસસે કરેગા મેરા શરીક.
નાંદીદનીકા સદમાં ઉસસે હોવેગા, મગર.
આઝુર્દા દોસ્તકો કરે જો દોસ્ત બદ ગોહર,
લાંઅનત હએ ઐસે દોસ્ત પર ખલકતકી બેશુમાર.
ઔરત ઉસે મએં ગએરકી કરતા હું આશકાર,

[નાસીરકા હુમાયુંનકો, મુખાતીબ કરતાં અપની તરફ ઉસકા હાત પકડ કર.]

મઝકુર તર્જ.

નાસીર—

યહે ફાંની બાગકે ગુલમે નહીં દેખી વફા હમને
ઇન્હેતો દુરસેહી પાયા હએ બસ ખુશનુમાં હમને.—યહે.
યહે અપનાં રંગ દીખલા શીફતા બુલબુલ કરતેં હએં,
ગુજરતી ફેર વ્હો બુલબુલપર સદા દેખી જફા હમને.—યહે.
જહાં તક હો સકે બસ દુરહી ઇનસે રહે ઇનસાં,
સુનો યા મત સુનો મુફનાર હો, પર સચ કહા હમને.—યહે.

ઝીલા બરહંનસ—લાવની.—બેદરકી દગા તેરે દીલકા.—તર્જ

હુમાયુંન--

માનું માનું ન કયું અએ મુશફેક સચ હએ નસીહત તેરી,
વલે ઉસસે દીલ મએં બાંધું નહીં મુરાદ હએ મેરી.--માનું.
હકકી કુદરતકા હએ યહે નકશા ઈસે દેખકે ઉસકો જાંન,
જીસ કારીગરકા હુનર હુએ વ્હો કૈસા હએ પએછાંન.—માનું.
નહીં ધ્યાંન બુરા હએ મુઝકો યહેતો બાઇ તુને જાંનાં,
એક વકત દીખા ઉસ માહસે દો બાતેં સુનવાનાં—માનું.
કર મેહેર તુ મુઝ પર ભાઇ હો "મદદ મુઝે તેરી,
વલે ઉસસે દીલ મએં બાંધું નહીં મુરાદ હએ મેરી.--માનું.

મઝકુર તર્જ.

નાસીર--

મીલક ગએરકી હએ વ્હો ભાઇ ઉસ પર નજર પરે તેરી,
નહીં લાઝીમ બાત યહે તુઝકો યહે અર્જ હએ મેરી.--મીલક.
જો કે બક્સા ખુદાને વીસા ઉસકે વારીસ હો રહેનાં,
નહીં મીરાસ ઓરકી દેખકે હસરત દીલમે સહેનાં.
નહીં પસંદ હએ યહે મુઝકો જો ખ્વાઇશ હએ તેરી,
નહીં લાઝીમ બાત યહે તુઝકો યહે અર્જ હએ મેરી.—મીલક.

જીલા બરહુંન્સ—ગુલ ચમનમે બીચ્છુ ચુના.—તર્જ

હુમાયુંન—જીસકી મીરાસ હો વ્હો ઉસકા મુબારક પ્યારે,
નહીં કહેતા હું મએં વીરસેમે આએ હમારે.—જીસકી.
અપની ઉસકો ગર મીરાસ મએં કરને ચાહું,
બેશક ઉસકી સજા મએં દો જેહાંમે પાવું.
કોઇ શએ જો હુંનરસે અપને અગર મએં બનાવું,
ઉસે દેખને તુ ચાહે તો કયું ન દીખાવું,
મુઝે ઇસી તરીકસે તુભી ઈસકો દીખારે,
નહીં કહેતા હું મએં વીરસેમે આએ હમારે.—જીસકી.

ઝીન્ઝોટી—ઠુંમરી.—પરદેસન જુગની લે ગઇ.—તર્જ.

નાસીર—છોરો ધ્યાંનકો તુમ યે ભાઇ, નાહક ઈસમે હો રુસવાઇ,
કૌન જાને વ્હો કીસકી હએ જાઇ, માંન મેરા માંન—છોરો.
અરે બાગ હએ યે પરાયા.
હએ યે ઔરત ગએરકી માયા,
યે ખીયાલ તુઝે કયું આયા.—છોરો.
નહીં ઇસમે હરગીજ જાનાં,
માંન મેરા ન હો તુ દીવાનાં.
કહું તુઝે કયા હએ તું દાનાં.—છોરો.

હુમાયુંન———હુવા દુરસે અપના આંના.
કર ઉતારેકા યાહાં બાહાંનાં,
કુચ્છ તદબીર કરકે જાનાં,
બાત ઇતની તુનમાન લે ભાઇ, વ્હો કીસીકીભી હોવે જાઇ,
પર મુઝકો પસંદ હએ માંન મેરા માંન.—છોરો.
આસ ઈતની દીલમે ઠાંની,
એક બાત કરે વ્હો જાની,
દેખું મોહન મએં મનમાંની,

નાસીર—છોરો ધ્યાંનકો તુમ યે ભાઈ, નાહક ઇસમે હો રુસવાઇ,
કૌન જાને વ્હો કીસકી હએ જાઈ, માંન મેરા માંન—છોરો.

હુમાયુંન—નહીં કાંમ ઝ્યાદા ભિસ્સે,
હોગા છલના ક્યા નહીં તુઝસે.
નહીં હોગી ખતા કુચ્છ મુઝસે.—બાત.

અ બી યા ત.

નાસીર—હું બહોત દીલગીર કે મુઝકો તુ અબ અએ નેકનાંમ,
બેહ્યાઇસે બરા ફરમાંતા હએ, અફ્સોસ! કાંમ.
કયુ ખલલ કરાવતા હએ ભિન્કી ખુશીમેં તુ ભલા?
દીલકો અપને કાબુમે રખ બદ હવસકો મત બડા.

હુમાયુંન—સીમ્તસે મેરે હુવા નાહક તુ ભાઈ બદગુમાન,
પર તેરે સરકી કસમ મુઝકો નહીં કુચ્છ ઔર ધ્યાંન,
બદ ગુમાંનીસે નહીં લાઅનતકા મએ પહેનુંગા તૌક,
માહજ઼ ઉસકો દેખ કર એક બાત કરનેકા હએ શૌક.
હએ તુઝે મેરી કસમ, તુ જલ્દ જા બાહેર ખુદા,
ઔર ઉસકી દાયાસે વ્હે હાલ સારા પુછ આ,
કૌનસે ગુલશનકી ગુલ હએ, માહરૂ વ્હે નાજની,
મહેમાંનોંકી વ્હે મહેમાંની કરેગી યા નહીં?

નાસીર—

[મજબુર હો] તુને દીઈ અપની કસમ ઉસ્સે હુવા લાચાર મએં,
જાતા હું મજબુર હો, ઉસ સીમ્ત અએ ગમખ્વાર મએં,
દેતા આસાંનીસે મએં, ગર માંગતો તુ મેરી જાંન,
લેકે ઉસ્સેભી દુચંદ મુશકેલ મુઝે હએ તેરા ધ્યાંન.

[નાસીરો હુમાયુંનકા બગલગીર કર કર જાંનાં,
મેહેરઅંગેજકા અપની ખ્વાસોંકે હમરાહ છીપ
છીપકે બહેર આંનાં)

મેહેરઅંગેજ—

દીલ મેરા ધડકતા હએ, નહીં જીકો હએ આંરામ,
ડરતી હું ખુદા મુઝસે ન હોવે વ્હો દીલઆરાંમ,

શાહજાદેકે બેપરદા હુવી હું જો મુકાબીલ,
આજુર્દ હુવા હોવેગા ખાવીન્દકા મેરે દીલ.

[પરેશાંન હાલતમે નાસીરકા મેહેરઅંગેજકી
મુલાકાતકો આંનાં, મેહેરઅંગેજકા ખવા-
સોકો ઇશારેસે અંદર ભેજ દેના.]

જીલા બરહુન્સ—ઠુંમરી.—સજનકે હાત પંખા પચરંગી—તર્જ,

નાસીર—

વ્હે તુને આગ જાની સીલગાઇ, બેપરદા વાંહાંતુ આઇ—વ્હે.
શાહજાદા હુવા સુરત પ તેરે, આશક સુન અએ દીલઆરાંમ,
બોલે હએ દો બાતેં કર મએં ઓર નહીં મુઝે કામ,
કુબુલ વ્હે બાત મએંને ફરમાંઇ—બેપરદા.

મેહેરઅંગેજ—

જાંનકે તેરી બીબી મુઝકો આશક હુવા વ્હો બેધ્યાંન,
રસ્મે મોહબ્બતસે વ્હો દાંના કૈસા બનાં નાદાંન,
મએં હું હમશીર ઓર વ્હો ભાઇ,

નાસીર—

બેપરદા વાંહાં તુ આઈ.—વ્હે.
ઉસકો કુચ્છ માઅલુમ નહીં કે હએ તું મેરી જાં દીલદાર,
ગએરકી ઓરત જાંનકે તુઝ પ હુવા હએ વ્હો નીસાર,
વગર ન કયું હોતા ગેહો સદાઇ.—બેપરદા.

મેહેરઅંગેજ—

પાક ઉલફતમે દોસ્ત હમેશાં નેક કરે હએ જાંની કાંમ,
હએ કીસ કાંમકી દોસ્તી વ્હો જીસમે બદીકાં હો નાંમ,
વ્હો તો શએતાંની દોસ્તી ઉલફત કહેલાઈ,

નાસીર—

બેપરદા વાંહાં તુ આઇ.—વ્હે.
પાક ખુદાકે હુનર પર હએ વ્હો આશક પ્યારી પાક,
ધ્યાંન હએ ઉસકા પાક, તુ ઉસ્સે પ્યારી હો બેબાક,
મએ સારી બાતસે પાયા આગાહી.—બેપરદા,

ઝીન્ઝોટી—લાવની—કબ આવે રસીલા મોર બની—તર્જ.

મેહેરઅંગેજ—

નહીં ચાહીયે હદસે બડનાં પ્યારે ઇસમે હએ ખ્વારી,
ઇસમે હએ ખ્વારી, કે પ્યારે ઇસમે હએ ખ્વારી.—નહીં.
દેખ ચાંદનીકો કામીલ હોકે ચાંદ ઘટે હએ પ્યારે,
હદસે જીયાદા જો બડતે હએં ઘટતે હયું એ સારે,
કરકે નસીહત હારી રે, કે મએં કરકે નસીહત હારી—નહીં.
યું મરજી હએ ગર તેરી તો રાજી હું મએં ભી અએ દીવાંન,
કરું દાંમન અપનાં બચાંકે ઉસકો પંદ કે વ્હો જાને,
તેરે આગે હએ લાચારી, કે તેરે આગે લાચારી.—નહીં.

અ બી સા ત.

નાસીર—યાંહાં ભેજતા હું મએં શાહજાદેકુ,
નસીહત વલે ખુબ ઉસ્સે કરનાં તુ.
મએં ડેરેમેં જાતા હું અએ નાબાદાર,
કરે ખએર અંજાંમ પરવરદીગાર.

[સાત દીલગીરીકે બગલગીર કર કર એક બોસા લેકર નાસીરકા જાનાં, ફેર પલટ કર ઇન્તેજારીકી નીગાહસે પરેશાન હાલતમેં દેખ દેખ કર જાનાં, મેહેરઅંગેજકા ઈશ્કકી મુહબ્બત ગાંનાં.]

ઝીન્ઝટી—ગજલ—ગમ દુરીસે જી જલતા. તર્જ.

મેહેરઅંગેજ—

કીસી મોમીન પ કાફીર ઇશક ગર બેદાદ કરતા હએ,
તો **આજેજ** આ કે વ્હો **બંદા** ખુદાકો યાદ કરતા હએ.—કીસી.

દોહરા.

પ્રેમ નગરકા રાહા નહીં પહેલે કોઈ પાએ
જીનને પાયા, ફીર ન આયા, વાંહાંકા વાંહાં મર જાએ.

રઇસ ઇસ મુલ્કકા મુદકેં **આદમકો** યાદ કરતા હએ.—કીસી.

દોહરા.

જ્હો સોહાગન હય્એ ઉડાવે યારસે જો રંગ,
જ્હો અભાગન હય્એં ન રખ્ખે યાર જીકા સંગ,
કીસે ર્‌હે શાદ કરતા હય્એ કીસે નાશાદ કરતા હય્એ—કીસી.

[મેહેરઅંગેજકા મુહ પર નીકાબ ડાલનાં,
ઈશતીયાકે દીદારમે મેહેરઅંગેજકે હુમા-
યુંનકા આના, મેહેરઅંગેજકા ઈસ્તીકૂ-
બાલ કર કર સર ઝુકાનાં.]

જોગીયા આસાવરી--આજ જમનાકે તીર ગોસાંઈ--તર્જ.

હુમાયુંન—કીઇ હય્એ તુમને મુલાકાત હમારી,
મેરી કીસમતકી ખુબી હય્એ સારી.---કીઈ.
દેખ તુમકો હુવા હું દીવાનાં,
શમ્અ તુમ હો મય્એં હું પરવાંનાં,
આપકી જુલ્ફને મુઝકો મારી.—મેરી.
ખુબસુરત હય્એ દુન્યાંમે બીસીયાર,
પર નહીં કોઇ તુમસા તરહદાર,
નુરસે ક્યા ર્‌હે મુરત સંવારી,—મેરી.

મજકુર તર્જ.

મેહેરઅંગેજ---દેખ તુમકો હુઈ શાદમાની,
તુમને ફરમાઇ જો મેહેરબાંની.—દેખ.
ક્યું કનીજકે ઘર આપ આય્એ,
નાહક તકલીફ ઇતની ઉઠાય્એ,
ઇસ્સે નાચીજકા હય્એ હય્એરાંની.—તુમને.

ઝીન્ઝોટી-ઠુંમરી--સૈયાંને મોકો ગરવા લગા લીનોરે-તર્જ.

હુમાયુંન તોરારી મુખડા દેખ કર અય્એ દીલરૂબા,
દીવાનાં મય્એ હો ગયા.—મુખડા.
ગોલાબ મુખી હોકે બુલબુલ મોહનીયાં,
મધુર મધુર કછુ રાગ સુના.—દીવાનાં.

સુન્નેકો મીઠી બતીયાં તેહારી,

તોહે દીલ હુએ તસદી મોઆફ ખતા—દીવાનાં

૭મા. બરહુન્સ—લાવની—પીતમ પ્યારે મુઝસે સટકે--તર્જ

મેહેરઅંગેજ—

યેહે સીખે ઢંગ હો કબસે, ન બાત ઐસી કરો અબસે—યેહે.

દોહરા { હું દુરરે નાસુફતા મત ગોહર બાજારી જાન,
મીલકત હું મએં ગએરકી, મત હો તુ કુરબાન,

કરો કુચ્છ ખોફ ઉસ રબસે— ન બાત.

દોહરા { બેગાનાભી અપના કોઈ, હોતા હુએ નાંદાંન,
ધરકી ન્યાંમત પરહી અપને, શુક્ર ખુદાકા માન

મીલા લબ તુ, ઉસકેહી લબસે.— ન બાત

દોહરા { દીજીએ દીલ ઉસકો, જો જીતેજી હો સાત,
બાઅદ મુરદન કબ્ર પર મલતા આવે હાત,
નહીં બીછડે, પીસે જબસે— ન બાત.

દોહરા { એકઝાહી રખ્ખો ચાહ, દીલમે તુમ દીન રાત
હર-જાઈ ક્યું હોતે હો, માંનો મેરી બાત,
બુરે હો જાવોગે સબસે.— ન બાત.

મજકુર તર્જ

હુમાયુંન--

જીસે ઉલફતને ઘેરી, ક્યું માને બાત વ્હો તેરી.--જીસે.

દોહરા { એક બોસેકે લીયે, મત ઝીડક અએ જાંન
મત કર ઇતના નાજ તું, હમ તુઝ પર હુએ કુરબાન

લખે જાંબખ્શસે કર સેરી.— ક્યું માંને.

દોહરા { હુએ તુમારે શાહજાદે, રાઇયત તુમ, કરો ધ્યાંન.
લાજીમ હુએ યેહે રાઇયતકો, શાહકા સુને ફરમાંન

કેદ કર તુભી જા મેરી— ક્યું માંને.

ઝીન્ઝોટી-ગજલ-મઍ. વ્હો નહીં હું કે તુઝ બુતસે.-તર્જ.

મેહેરઅંગેજ—

મઍં વ્હો નહીં હું કે તુ મેરા દીલરૂબા હો જાએ,
અગરચે સાંમને મેરે ખડી કજા હો જાએ.-મઍં.
અગર હુવા મુઝે અંગોશતસે જો શાહજાદે.
તો વાઅદ મૌતસે જો મેરા હએ વફા હો જાએ—મઍ.
મએં ખાક કહેતી હું સૌગંદ આપને શૈહરકી,
ગર હાત તેરા લગે દમ મેરા હવા હો જાએ.—મએં.
જોર અગર મુઝ પ કરે તો મઍ. મચાઉંગી શોર.
મઍ. જાવું જીસે તુ રૂસવા અએ પુર જફા હો જાએ.—મંઍ

જીલા—ઠુમરી—ક્યા જરીસી બાતમે સાજન.—તર્જ

હુમાયુંન—

જો ફીદા હો અપને પર ઉસકો સતાનાં ક્યા ભલા !
આતશે ઉલફત મે જલતેકો જલાનાં ક્યા ભલા ?—જો.
જાત મઆશુકાકી રોતી હએ હકીકત જાલસાજ,
પર જો આયા જાલમે ઉસકો ફસાના ક્યા ભલા ?—જો
અબતો બસ અએ મસ્તે નાજ અપનાં તુ પુરા નાજ કર,
ચાહતી હએ જીસકો, ઇશ્ક ઉસકા છુપાનાં ક્યા ભલા ! જો.

મુ ખ મ્મસ.

મેહેરઅંગેજ—શાહજાદે ખાક કહેતી હું સુબહાંનકી કસમ.
ખાતી હું તીસપ દીલબરે જીશાનકી કસમ.
બલકે હએ મુઝકો સાહબ ફરમાંનકી કસમ.
અંગોસ્તસે હુવા તો હએ ઇમાનકી કસમ.
દુંગી મઍં જાંન અપની મુઝે જાંનકી કસમ.

હુમાયુંન—દૌલત હએ તો અએ સાહેબે ઈમાન દે જકાત,
હરગીજ વ્હે કમ ન હોગી તું હરઆંન દે જકાત,
કર શાહે હુસ્ન ખુબલકા મત ધ્યાંન દે જકાત'
મએં હું ગદાએ હુસ્ન મેરા માન દે જકાત,
એક બોસા અપને હુસ્નકી અએ જાંન દે જકાત,

[મારે શર્મકે મુહ પીરા કર ખડી રહેના મેહેર-અંગેજ નેક અતવારકા, રૂખસારે મેહેર-અંગેજ પર બોસા લેના હુમાયુંન બેકરારકા, કસમકે સબબ ખુદકો ખંજરસે હીલાક કરનાં મેહેરઅંગેજ દીલગીરીગારકા.]

અબીયાત.

મેહેરઅંગેજ—દીયા શાહજાદે વ્હે કયા તુંને કાંમ
કસમ પર કીયા હએ મુઝે એફતેતાંમ.
દીઈ ખાવીંદકી અપને તુઝે મએં કસમ?
હવસ ઉસ્સેબી નહીં હુવી તેરી કંમ?
કસમકે સબબ જાતી હએ મેરી જાંન.
ખુદાં વ્હો જેહાંમે દે મુઝકો અમાંન.
તેરી મરજી રખનેકો પાઇ વ્હે ફલ,
કે આમાંદાં સર પર હુવી હએ અજલ,
રજા પર તેરે મરતી હું, પ વ્હે અફસોસ જાહીર હએ,
ન મરતે મરતેબી હએ પાસ, કાંહાં પ્યારા તુ નાસીર હએ?

હુમાયુંન——તુ જીસકા નાંમ લેતી હએ, ભલા વ્હો કૌન નાસીર હએ?
ખબર ઉસકી નહીં મુઝકો, તુ ઉસ્સે ખુબ માહીર હએ.

મેહેરઅંગેજ—

સદા જો તુઝપ મરતા હએ, ફીદા જાં અપના કરતા હએ,
મએ કમબખ્ત ઉસકી બીબી હું, જો દમ તેરાહી ભરતા હએ.

[દમ છોડના મેહેરઅંગેજ પાક જાતકા ગીરેબાં ચાક કર કર બાલ નોચન; હુમાયુંન બદ સીફાતકા.]

હુમાયુંન——હા ! મુવા, મુવા, મએં ગુનાહગાર !
મુવા મએં હુએ બદ કીરદાર !
ધીટકાર મેરે ખુની કામ પર !
લાઅનત ખુદાકી મેરે નામ પર !
અરે અફસોસ ! મએંને કયા કીયા હેૈ,
વફાદારી પ ટીપ કેસી જફા હેૈ.
નહીં ઐસા કરેગા કાંમ શએતાંન.
તાર હુએ નેક મુઝસે નાંમ શએતાંન.
ઓ નાસીર સાંમને કયું તેરે આવું !
હે કાલા મુંહ તુઝે કેસા દીખાવું !
તેરી ઉલફતકા કેસા મખેં ભરૂં દમ,
કરેગા મુઝપ લાઅનત સારા આલમ.
તેરી દીલબરકા ખું મએંને પીયા હું,
અદા હક દોસ્તીકા હે કીયા હું.
અએ ખુફવાર ખજર નીકલ અબ શીતાબ.
હયાતીકા મએંને દીયા હું જવાબ.

[ખંજર માર કર બેજાન હોના હુમાયુંન બદબખ્તકા.]

[બાહેરસે અવાજ કરનાં નાસીરકા.]

નાસીર---અઝીઝ બીરાદર ? ઓ નેક રફીક ? હુમાયુંન ? જો હુકમ હો તો મએં અંદર આવું ? મેહેરઅંગેજ ? ઓ પ્યારી મેહેરઅંગેજ ? ઓ દોસ્ત હુમાયુંન ?

[જવાબ ન મીલનેસે બેરીક નાસીરકા અંદર આંનાં, ઓર દોનોકો બેહોશ દેખ કર ઘભરાનાં.]

[ખુનસે લીપટા હુવા ખંજરકો દેખ કર.]

ક્યા દોનોને ખુન કીયા ? અફસોસ ! સીતમ ! સીતમ ! સીતમ !
ઓ મએં મુવા..!

અ બી યા ત

ફલાહી કયા ઉસ પર યેહી હુએ સીતમ ?
જો શાહે વફામે રખએ હુએં કદમ ?

[માતમ કરના ઔર પચતાના હુમાયુંનકા]

કયા જાનતાથા મએં કે હુએ અંજામ યેહી કાર,
હોનો પ સબબ મેરે અજલ હોવેગી અસવાર,
કયા જાનતાથા મએંકે છુપાવુંગા જો યેહ બાત,
તો મેહેગે હુમાયુંન મરે નાસીરકીકે હાત.
કયા જાનતાથા મએં કે રહોગે તુમ અંજાન.
તો જાવેગી નાંસીરકે લીયે દોનોકીભી જાન.

હા ! અફસોસ ! બસ ! બસ !

જોગીયા આસાવરી--મને નહીં ખબર તાહરી.—તર્જ.

તું અએ બાદે સબા જારી, મેરા પયાંમ પોંહચારી.—તું.
મેરે પીદર ઔર મેરી બહેનકો, આખરી કહેદે સલાંમ.
પુરા નાસીરકા હો ગયા કામ, મીટા હુએ માંમ કીયા આરામ.—તુ.
શરીફ હુમાયુંન મેહેરઅંગેજ રખો ઇસ્તીકબાલકા ધ્યાંન,
તુમસે આતા હુએ મીલને જાંન, યેહે અબ મહેમાંન, કરો ગુશાન.—તુ.
દો તુ તેજ અબ ઘોડેપર અએ, મલકીલ મૌત અસવાર,
હુએ જાંહાં મેરે દીલદાર, લેજા વાંહાં યાર, મુઝે એક બાર.—તુ.

[ખંજર મારનાં અપને સીતેમે નાંસીરકા.]

આખરી અજાંમ આયા હમારા, કીસ્સા હુવા હુએ તંમાંમ.
કરે કુચ જા આરાંમ સબોંકો સલામ. મેરા માંદામ—તુ.

[નાસીરકા એજાંન હોનાં]

તમામ શુદ

સમાપ્ત.

મોટું રાગસ્તાન.

જે મધે નજદીક ૧૫૦૦ રાગરાગણીઓ, લાવણી, હોરી તથા નામીચા સાહેરોની ઉમદા ગજલોનો મોટો સંગ્રહ છે, જેમાં આવેલી

રાગ રાગણીઓની વીગત;—રાગ "ભેરવ" "માલકોશ" "હીંડોલ"- દીપક અને "મેઘ" છે રાગણીઓ નીચે મુજબ છે:—ભેરવી, તોડી, ગોડી, ગુણકલી, કાકબા, રામકલી, દેશાખ, લલીત, ખીલાવલ, પટમંજરી, દેશ, કમોદ, નટ, કેદારા. કહાનરો, માલશ્રી, મારાવી, ધનાશ્રી બસંત, આશાવરી, તકા. મલ્હાર, ગુજરી, ભોપાલ દેશાકરી, વીભાશ, સારંગ, ખટ, છાંયાં, ઝીંઝોટી, જેજેવંતી, સોરઠ, પુરબી, સરપરદા, મુલતાની, ધુપ, શંકરો, પુરીઆ. ખમાચ, પરજ, જંગલો. આવન, સીંધુરા, સોહીની, પ્રભાત, કલ્યાણ, હમીર, કલ્યાણ, શામ-કલ્યાણ, ભુપાલી-કલ્યાણ, અને કમોદ કલ્યાણ, પીલુ, બેહાગ, કાલીંગડો, કાફી, સીંધ. જીલ્લો, કેસુરી, કારીઆ, ભીમપલાસ, દેલગીરી, જાનપુરી, અને બાહાર.

ઉપરાંત જફર આતેશ, નાસીખ, નજીર, આબાદ. સાદીક. ગુરાબ, તમન્ના, અજમત, દરદ, કીશન અલફી, નેઆજ. આફત, ફીરોજશાહ, મોહકમ, સોજ, સૌદા, સદાન, બકા, હેરત, મીર, અલહાર, કોસર, મોમીન, અનાનત. શોક, કલનદર, મહમદ, વલી, હસરત વાહેદ, સજર, યુનેસ મોહમદ. મોજ, જમુભી અને રૂસ્તમ ઈરાંની એ સર્વે નામીચા સાહેરોની ઉમદા હજારો ગજલો. હોરી. લાવણી વગેરે. છે જેની વીગત આપવી ઘણી લંબાણ થઇ પડે. કીંમત ૬૦૦ સફાની પુસ્તકની ફકત રૂ ૨ રાખી હતી પણ સરવેને ખરીદવાને સવલ પડે માટે ઘટાડીને રૂ।।૧ાા રાખી છે.

હિંદુસ્તાની ગાયન સંગ્રહ ભાગ ૧ લો.-જેમાં સાત ઓપેરા તથા ૬૦૦ ગાયનો છે. કીંમત રૂ. ૧)

હિંદુસ્તાની ગાયન સંગ્રહ ભાગ ૨ જો.-જેમાં ૫ ઓપેરા તથા ૧૦૦૧ ગાયનો છે. કીંમત રૂ. ૧)

સુર સાગર, (સુરદાસના પદો)ાન

હોરીસાગર (૩૦૦ જુદા જુદા ઉસ્તાદોની બનાવેલી હોરીઓ) ાા

ઠી. લખમીદાશની કું૦ બુકસેલર્સ.

પારસી બજાર, કોટ, મુંબઇ.